
TOLJELUREN; den ultimate lur

(Tekst og foto: Magnar Storbækken, medl.78)

Etter snart 20 år med lurproduksjon, hadde jeg ingen ambisjoner om å tilføre dette enkle, urgamle instrumentet noe mer. Men våren 2007 fikk jeg av min gode venn, Ola Lien, en plank av ei furu han hadde dratt opp av ei tjønn i setertraktene i Tolga sommeren 2004. Furu hadde han kappet og kløvd og lagt til tørk på "læmma". Jeg hadde lest og hørt om at synketømmer og myrtømmer skulle ha gode akustiske egenskaper, så jeg tok imot planken med stor entusiasme. Planken ble kappet og kløvd i passende em-

ner og lagt til tørk på verkstedet. På grunn av mye sprekker fikk jeg ikke emner til mer enn fire lurer av den 3,5" x 12" og 5 meter lange planken. Under bearbeidelsen avga emnene en sitrusaktig lukt og det kjentes ut som jeg hadde fått talkum på hendene; et merkelig materiale!

Hvorfor kalle lurene "Toljeluren"? Stedsnavnet Tolga er opprinnelig Toll-lia, toll = furu, altså Furulia; Tolja på dialekt. Stedet der Tolje-elva renner ut i Glåma var ikke befolket før Røros Verk anla

ei smeltehytte ved Toljefossen i 1664. Arbeiderne på smeltehytta ryddet seg jord og anla gårder langs Glåma etter mønster fra Røros Bergstad.

Toljingene kom snart i konflikt med bøndene i de fra før bebodde sidedalene; Vingelen og Dalsbygda. Kongen hadde båndlagt skogen i en tre miles cirkuferens rundt Røros; Kronskogen.

Toljingene brukte denne utmarka til setring, jakt og fiske. For å forhindre toljingene i å dra not i tjernene i setertraktene, veltet dalsbygdingar og vingelsmenn store furuer ut i vatnet på flere tjern.

Det er ei av disse furuene Ola Lien dro opp etter om lag 300 år i vatnet. Tjønnna der tømmeret ligger er ei mergeltjønn; det vil si at bunnen er dekket av et djupt lag mergel, som er ei kalk-

holdig leire, og stokkene ligger i denne leira.

Høsten 2007 var emnene tørre og klare for videre bearbeidelse. Å høvle dem ut var trått og i dreibenken vibrerte de, men for en klang det ble i de ferdige lurene! Tre lurer ble linna med never og solgt som neverlurer, men den fjerde beholdt jeg sjøl; uten never.

På nyåret i år hentet jeg resten av søkktømmerplanken og jeg har nå 12 lurer på gang. I overgangene mellom lur og skjøtestykker dreier jeg inn ringer av laminerte bukkehornstupper, munnstykkene er dreid av ibenholt fra en bit jeg fikk tak i fra den nedlagte Tolgen Snekkerifabrikk, og nede på schallstykket er det en ring av tvunnet og klinket kobber for å vise tilknyttinga til Tolgen Smeltehytte.
